

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов

20/4 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих
дітей та їх сімей

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність

7.01010601 «Соціальна педагогіка»

8.01010601 «Соціальна педагогіка»

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація

7.03010301 «Практична психологія»

8.03010301 «Практична психологія»

(назва спеціалізації)

інститут,
факультет
відділення

Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2014 – 2015 навчальний рік

Робоча програма «Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей»
для студентів за спеціальністю «Соціальна педагогіка»

Розробники:

Брусенко О.Л., викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи;
Лях Т.Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та
соціальної роботи

Протокол від «28» серпня 2014 року № 9

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

(Т.Г. Веретенко)

Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей : навчальна програма / уклад.: О. Л. Брусенко. – К. : КУ імені Бориса Грінченка, 2014. – 33 с.

Укладачі:

Брусенко Олена Леонідівна, викладач кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти;

Лях Т.Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма курсу

IV. Навчально-методична карта дисципліни

V. Плани семінарських занять

VI. Плани практичних занять

VII. Завдання для самостійної роботи

VIII. Індивідуальна навчально-дослідна робота

IX. Система поточного та підсумкового контролю

X. Методи навчання

XI. Методичне забезпечення курсу

XII. Питання для підсумкового контролю

XIII. Список рекомендованої літератури

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни “Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей” є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою соціальної педагогіки та соціальної роботи на основі освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів та магістрів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати спеціаліст відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни “Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей”, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Мета вивчення навчальної дисципліни “Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей” полягає у розвитку професійної компетентності студентів, сприяння у засвоєнні теоретичних знань, практичних умінь, формуванні високого рівня готовності до здійснення соціально-педагогічної роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми.

Завдання навчальної дисципліни:

- 1). формувати мотивацію студентів до оволодіння знаннями, уміннями і навичками соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей;
- 2). сприяти засвоєнню студентами обсягу теоретичних знань щодо змісту соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей;
- 3). сприяти розвитку особистісних якостей студентів, необхідних для успішної соціально-педагогічної роботи з ВІЛ-інфікованим клієнтом і формування професійної компетентності;
- 4). формувати у майбутніх фахівців готовність до здійснення соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей.

В результаті якісного засвоєння навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- нормативно-правові аспекти роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей;
- медичні аспекти догляду й лікування ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей;
- технології індивідуальної та групової роботи;
- соціально-психологічні аспекти життя ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей;
- особливості розкриття статусу ВІЛ-інфікованим дітям;
- особливості соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей;

Уміти:

- використовувати та інтегрувати набуті знання, уміння, навички у

- практичній професійній соціально-педагогічній діяльності;
- застосовувати отримані знання щодо теорії та методів роботи у організації взаємодії з ВІЛ-інфікованими дітьми та їх сім'ями;
- планувати втручання та складати індивідуальний план у здійсненні догляду за ВІЛ-позитивними дітьми;
- застосовувати на практиці навички представництва сімей, що виховують ВІЛ-інфікованих дітей;
- проводити індивідуальні та групові форми роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми та їх сім'ями;
- взаємодіяти з різними фахівцями в межах мультидисциплінарної команди;
- дотримуватися етичних принципів і меж професійної компетенції у роботі з ВІЛ-інфікованими дітьми та їх сім'ями.

Значна увага приділяється самостійній та індивідуальній роботі студентів. Самостійна робота у процесі опанування дисципліни “Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей” включає опрацювання інформаційних джерел, підготовку до семінарських та практичних занять, різних форм поточного контролю, систематизацію вивченого матеріалу перед модульним контролем та заліком.

Індивідуальні завдання включають: написання рефератів та есе, аналітичний огляд нормативних документів.

Засвоєння навчальної програми передбачає застосування різних методів навчання студентів: лекцій, практичних занять, аналізу наукових джерел і нормативно-правового забезпечення, тренінгових вправ, роботу з різними інформаційними джерелами у мережі Internet, самостійної роботи, розв’язання проблемних ситуацій.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 72 год., з них 8 год. – лекції, 8 год. – семінарські заняття, 8 год. – практичні заняття, 4 год. – індивідуальна робота, самостійна робота – 40 год., 4 год. – модульний контроль.

Вивчення студентами навчальної дисципліни “Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей” завершується складанням заліку.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>2 кредитів</i> Змістові модулі: <i>2 модуля</i> Загальний обсяг дисципліни (години): <i>72 години</i> Тижневих годин: <i>2</i> <i>години</i>	галузь <i>0101 "Педагогічна освіта"</i> <i>6.010106 Соціальна педагогіка</i> Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>"спеціаліст", "магістр"</i>	Нормативна Рік підготовки: <i>1</i> Семестр: <i>2</i> Аудиторні заняття: <i>28 год., з них:</i> Лекції (теоретична підготовка): <i>8 годин</i> Семінарські заняття: <i>8 годин</i> Практичні заняття: <i>8 годин</i> Індивідуальна робота: <i>4 годин</i> Самостійна робота: <i>40 годин</i> Модульний контроль: <i>4 години</i> Вид контролю: <u>залік.</u>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин								
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Практичних	Лабораторних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I										
Загальні засади соціально-педагогічної роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми										
1	Медичні аспекти догляду й лікування ВІЛ-інфікованих дітей та особливості соціального захисту ВІЛ-інфікованих дітей і їх сімей	21	9	2	6	-	-	1	10	2
Разом		21	9	2	6	-	-	1	10	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II										
Зміст соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей										
2	Розкриття статусу ВІЛ-інфікованим дітям	15	5	2	-	2	-	1	10	-
3	Організація соціально-педагогічної допомоги ВІЛ-інфікованим дітям та їх сім'ям	19	9	2	2	4	-	1	10	-
4	Соціально-психологічне консультування сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей	17	5	2	-	2	-	1	10	2
	Разом	51	19	6	2	4	0	4	30	2
Разом за навчальним планом		72	28	8	8	4	0	4	40	4

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Загальні засади соціально-педагогічної роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми

Тема 1. Медичні аспекти догляду й лікування ВІЛ-інфікованих дітей та особливості соціального захисту ВІЛ-інфікованих дітей і їх сімей

1. Етіологія та патогенез ВІЛ-інфекції.
2. Шляхи передачі ВІЛ та умови, що їх визначають.
3. Профілактика передачі ВІЛ від матері до дитини.
4. Прояви ВІЛ-інфекції у дітей.
5. Діагностика ВІЛ-інфекції у дітей.
6. Медичний нагляд та тривалий догляд за ВІЛ-інфікованими дітьми.

Семінарське заняття 1. Система соціально-педагогічної підтримки ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей (2 год.)

Семінарське заняття 2. Особливості реалізації прав ВІЛ-інфікованих дітей в Україні (2 год.)

Семінарське заняття 3. Антиретровірусна терапія та формування прихильності до тривалого лікування ВІЛ-інфікованих дітей (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Зміст соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей

Тема 2. Розкриття статусу ВІЛ-інфікованим дітям

1. Вікові особливості дітей у контексті розкриття ВІЛ-позитивного статусу.
2. Етапи розкриття позитивного ВІЛ-статусу дитині.
3. Роль мультидисциплінарної команди в процесі розкриття позитивного ВІЛ-статусу дитині.

Література

1. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / Котова Н. В., Старець О. О., Пурик О. П. та ін. – К. : ТОВ “К. І. С.”, 2010. – 176 с.

2. Догляд та виховання дітей, які живуть з ВІЛ : аналіз ситуації, проблеми та шляхи вирішення / [О. М. Балакірева, Н. Я. Жилка, О. І. Карпенко та ін.] – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004. – 164 с.

3. Догляд і підтримка дітей з ВІЛ-інфекцією : навч. посіб. для персоналу дитячих установ, батьків, опікунів, соціальних працівників та інших осіб, що доглядають за ВІЛ-інфікованими дітьми / М. Л. Аряєв, Н. В. Котова, О. О. Старець та ін. – К. : Кобза, 2003. – 168 с.

4. Розкриття ВІЛ-позитивного статусу вашій дитині : брошура для батьків. – К. : ТОВ “Інжиніринг”, 2009. – 40 с.

5. Розкриття ВІЛ-позитивного статусу : зб. ст. і метод. реком. / О. Д. Соловйова, О. М. Панфілова, О. І. Дружиніна та ін. – К. : КМВ ВБО “Всеукраїнська мережа ЛЖВ”, 2009. – 144 с.

6. Терницька С. В. Соціально-педагогічні умови розкриття статусу ВІЛ-інфекції дитині // С. В. Терницька/ Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : [зб. наук. пр.]. – Кам’янець-Подільський : [б. в.], 2007. – Вип. 10. – С. 205–211.

Практичне заняття 1. Методи соціально-педагогічної роботи з сім’ями, які планують розкрити позитивний ВІЛ-статус дитині (2 год.)

Тема 3. Організація соціально-педагогічної допомоги ВІЛ-інфікованим дітям та їх сім’ям

1. Проблеми, які виникають у дітей, що мають тяжкі захворювання.
2. Психологічні особливості дітей, які живуть з ВІЛ.
3. Особливості виховання ВІЛ-інфікованих дітей.
4. Психологічна підтримка ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей.
5. Модель соціально-психологічної допомоги ВІЛ-позитивним дітям та їхнім родинам.
6. Корекція проблем поведінки дітей із тяжкими захворюваннями.

Література

1. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / Котова Н. В., Старець О. О., Пурік О. П. та ін. – К. : ТОВ “К. І. С.”, 2010. – 176 с.

2. Догляд та виховання дітей, які живуть з ВІЛ : аналіз ситуації, проблеми та шляхи вирішення / [О. М. Балакірева, Н. Я. Жилка, О. І. Карпенко та ін.] – К. : Державний інститут проблем сім’ї та молоді, 2004. – 164 с.

3. Догляд і підтримка дітей з ВІЛ-інфекцією : навч. посіб. для персоналу дитячих установ, батьків, опікунів, соціальних працівників та інших осіб, що доглядають за ВІЛ-інфікованими дітьми / М. Л. Аряєв, Н. В. Котова, О. О. Старець та ін. – К. : Кобза, 2003. – 168 с.

4. Пінчук І. М. Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі, які беруть на виховання ВІЛ-інфікованих дітей / Пінчук І. М. ; [за заг. ред. І. М. Пінчук]. – К. : Держсоцслужба, 2007. – 120 с.

5. Позитивні діти : матеріали навч. курсу укр.-канад. проекту. – К. : [б. в.], 2007. – 231 с.

6. Семигіна Т. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом: метод. посіб. для проведення курсів підвищ. кваліфікації / Семигіна Т., Банас О., Венедиктова Н. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська акад.”, 2006. – 620 с.

Семінарське заняття 4. Методи соціально-педагогічної роботи з сім’ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей під час соціального супроводу

(2 год.)

Практичне заняття 2. Всеукраїнська благодійна організація “Всеукраїнська мережа людей, що живуть з ВІЛ” (2 год.)

Практичне заняття 3. Київський міський правобережний центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді (2 год.)

Тема 4. Соціально-психологічне консультування сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей

1. Підходи до консультативної допомоги сім'ям ВІЛ-позитивних.
2. Сімейне консультування як засіб психосоціальної підтримки.
3. Методи та техніки роботи під час консультування та соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей.

Література

1. Методичні рекомендації щодо соціальної підтримки людей, які живуть з ВІЛ : з досвіду роботи / Калашніков Ю. В., Крисов Л. П., Муценко Д. В. та ін. – К. : ДСССДМ, 2005. – 116 с.
2. Семигіна Т. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом: метод. посіб. для проведення курсів підвищ. кваліфікації / Семигіна Т., Банас О., Венедиктова Н. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська акад.”, 2006. – 620 с.
3. Соціальний супровід і медична допомога для дискордантних пар: метод. реком. / Н. М. Нізова, Н. Й. Сало, О. П. Яцура та ін. – К. : Інжиніринг, 2009. – 112 с.

Практичне заняття 4. Психосоціальна підтримка сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей (2 год.)

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей»

Разом: 72 год., лекції – 8 год., семінарські заняття – 8 год., практичні заняття – 8 год., індивідуальна робота – 4 год., самостійна робота – 40 год., підсумковий контроль – 4 год.

Модулі	1			2		
Назва модуля	Загальні засади соціально-педагогічної роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми			Зміст соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей		
Кількість балів за модуль	балів			Бали		
Лекції	1			2	3	4
Дати						
Теми лекцій	Медичні аспекти догляду й лікування ВІЛ-інфікованих дітей та особливості соціального захисту ВІЛ-інфікованих дітей і їх сімей (1 бал)			Розкриття статусу ВІЛ-інфікованим дітям (1 бал)	Організація соціально-педагогічної допомоги ВІЛ-інфікованим дітям та їх сім'ям (1 бал)	Соціально-психологічне консультування сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей (1 бал)
Теми семінарських занять	Система соціально-педагогічної підтримки ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей (11 балів)	Особливості реалізації прав ВІЛ-інфікованих дітей в Україні (11 балів)	Антиретровірусна терапія та формування прихильності до тривалого лікування ВІЛ-інфікованих дітей (11 балів)		Методи соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей під час соціального супроводу (11 балів)	
Теми практичних Занять				Методи соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які планують розкрити позитивний ВІЛ-статус дитині (11 балів)	Київський міський правобережний центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді (11 балів)	Всеукраїнська благодійна організація “Всеукраїнська мережа людей, що живуть з ВІЛ” (11 балів)
Самостійна робота	Самостійна робота (10 балів)			Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)
Індивідуальні завдання	Заповнити таблицю ”Особливості призначення антиретровірусної терапії дітям та дорослим” (15 балів)			Підготувати реферат на одну з тем (15 балів)	Заповнити таблицю методів соціально-педагогічної роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми (15 балів)	Розробити план соціального супроводу сім’ї, яка виховує ВІЛ-інфіковану дитину (15 балів)
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		
ІНДЗ	30 балів (здається наприкінці курсу)					

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Система соціально-педагогічної підтримки ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей (2 год.)

1. Участь недержавних організацій у системі догляду й підтримки ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей.
2. Особливості соціально-педагогічної роботи мережі недержавних центрів денного перебування для ВІЛ-інфікованих дітей та дітей, яких уразила епідемія ВІЛ-інфекції.
3. Соціальні послуги центрів денного перебування для ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей.

Основні поняття: *ВІЛ-інфіковані діти, соціально-педагогічна підтримка, соціальні послуги, недержавні організації, громадські організації, недержавні центри денного перебування для ВІЛ-інфікованих дітей, Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ (ЛЖВ).*

Література

1. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / Котова Н. В., Старець О. О., Пурік О. П. та ін. – К. : ТОВ “К. І. С.”, 2010. – 176 с.
2. Методичні рекомендації з узагальнення досвіду соціального супроводу та підтримки сімей, які виховують ВІЛ-інфіковану дитину / Галустян Ю. М., Лазоренко Б. П., Новицька В. П., Панфілова О. М. – К. [б. в.], 2005. – 63 с.
3. Методичні рекомендації щодо соціальної підтримки людей, які живуть з ВІЛ : з досвіду роботи / Калашніков Ю. В., Крисов Л. П., Муценко Д. В. та ін. – К. : ДСССДМ, 2005. – 116 с.
4. Організація комплексного догляду та підтримки для ВІЛ-позитивних людей на базі громадських центрів : метод. посіб. / [І. Агєєва, Я. Бляхарський, А. Бойко та ін.] ; за ред. Т. Семигіної. – К. : Всеукраїнська мережа ЛЖВ, 2005. – 127 с.
5. Семигіна Т. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом : метод. посіб. для проведення курсів підвищ. кваліфікації / Семигіна Т., Банас О., Венедиктова Н. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська акад.”, 2006. – 620 с.
6. Соціально-психологічна підтримка ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей у громаді : метод. матер. до семінару / [упоряд.: Т. Авельцева та ін. ; за заг. ред. І. Д. Зверєвої]. – К. : Наук. світ, 2004. – 89 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Опишіть систему соціально-педагогічної підтримки ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей.
2. Визначте роль недержавних організацій у системі догляду й підтримки сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей.

3. Охарактеризуйте особливості діяльності мережі недержавних центрів денного перебування для ВІЛ-інфікованих дітей та дітей, яких уразила епідемія ВІЛ-інфекції.

4. Визначте соціальні послуги центрів денного перебування для ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей.

Тема 2. Особливості реалізації прав ВІЛ-інфікованих дітей в Україні (2 год.)

1. Види нормативно-правових актів, регулюючих права ВІЛ-позитивної дитини. Основний нормативно-правовий акт України у сфері ВІЛ/СНІД.

2. Права ВІЛ-позитивних дітей.

3. Соціальний захист ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД дітей.

Основні поняття: *ВІЛ-позитивна дитина, нормативно-правові акти, права ВІЛ-позитивних дітей, соціальний захист*

Література

1. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / Котова Н. В., Старець О. О., Пурік О. П. та ін. – К. : ТОВ “К. І. С.”, 2010. – 176 с.

2. Захист прав ВІЛ-позитивних дітей: навчальний модуль для лікарів циклів підвищення кваліфікації закладів післядипломної освіти. – К.: 2007 – 35 С.

3. Методичні рекомендації з узагальнення досвіду соціального супроводу та підтримки сімей, які виховують ВІЛ-інфіковану дитину / Галустян Ю. М., Лазоренко Б. П., Новицька В. П., Панфілова О. М. – К. [б. в.], 2005. – 63 с.

4. Семигіна Т. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом : метод. посіб. для проведення курсів підвищ. кваліфікації / Семигіна Т., Банас О., Венедиктова Н. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська акад.”, 2006. – 620 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Обґрунтуйте, у чому необхідність дотримання прав усіх дітей і всіх прав дітей незалежно від їх статусу.

2. Дайте відповідь на запитання: “Де права ВІЛ-інфікованих дітей забезпечуються повніше

3. Охарактеризуйте типові ситуації з порушення прав ВІЛ-інфікованих дітей.

4. Запропонуйте рекомендації щодо покращення соціального захисту ВІЛ-інфікованих дітей в Україні

Тема 3. Антиретровірусна терапія та формування прихильності до тривалого лікування ВІЛ-інфікованих дітей (2 год.)

1. Лікування ВІЛ-інфекції у дітей: антиретровірусна терапія, її препарати, механізми їх дії.

2. Показання до призначення антиретровірусної терапії, контроль за її проведенням.
3. Побічні ефекти антиретровірусної терапії та зміна схеми лікування дітей.
4. Особливості формування прихильності до АРВ-терапії у дітей.

Основні поняття: ВІЛ-інфекція, антиретровірусна терапія (АРТ), високоактивна антиретровірусна терапія (ВААРТ), антиретровірусні препарати (АРВ), нуклеозидні інгібітори зворотної транскриптази, нуклеозидні інгібітори зворотної транскриптази, інгібітори протеази, інгібітори фузії, інгібітори інтеграції.

Література

1. Аряєв М. Л. Формування прихильності до антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції у дітей : навч. посіб. [для виклад.] / Аряєв М. Л., Котова Н. В., Старець О. О. – К. : ПП “Март”, 2006. – 144 с.
2. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / Котова Н. В., Старець О. О., Пурік О. П. та ін. – К. : ТОВ “К. І. С.”, 2010. – 176 с.
3. Семигіна Т. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом : метод. посіб. для проведення курсів підвищ. кваліфікації / Семигіна Т., Банас О., Венедиктова Н. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська акад.”, 2006. – 620 с.
4. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / [упоряд.: О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола, З. Г. Зайцева та ін.] ; за ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К. : УДЦССМ, 2000. – 260 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте дію антиретровірусної терапії (АРТ).
2. Дайте визначення поняттю “високоактивна антиретровірусна терапія (ВААРТ)”.
3. Назвіть та опишіть дію антиретровірусних препаратів (АРВ).
4. Визначте, коли і у яких випадках призначають антиретровірусну терапію дітям.
5. Обґрунтуйте процес вибору схеми лікування АРТ.
6. Дайте оцінку ефективності АРТ.
7. Визначте, чому АРТ може бути неефективною.
8. Вкажіть, які саме побічні ефекти можуть викликати АРВ.
9. Дайте характеристику прихильності до антиретровірусного лікування.
10. Обґрунтуйте, яким чином формувати прихильність до антиретровірусного лікування дітей.

Тема 4. Методи соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей під час соціального супроводу (2 год.)

1. Загальна характеристика методів та форм соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей.
2. Арт-терапія як метод допомоги дітям з тяжкими захворюваннями.
3. Терапія середовищем як метод допомоги дітям з тяжкими захворюваннями.
4. Казкотерапія та лялькотерапія як метод допомоги дітям з тяжкими захворюваннями.
5. Ігрова терапія як метод допомоги дітям з тяжкими захворюваннями.

Основні поняття: *ВІЛ-позитивні діти, арт-терапія, казкотерапія, лялькова терапія, ігрова терапія, діагностика, лікування, не директивна ігрова терапія, директивна ігрова терапія.*

Література

1. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / Котова Н. В., Старець О. О., Пурік О. П. – К. : ТОВ “К. І. С.”, 2010. – 176 с.
2. Догляд та виховання дітей, які живуть з ВІЛ : аналіз ситуації, проблеми та шляхи вирішення / [О. М. Балакірева, Н. Я. Жилка, О. І. Карпенко та ін.] – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004. – 164 с.
3. Догляд і підтримка дітей з ВІЛ-інфекцією : навч. посіб. для персоналу дитячих установ, батьків, опікунів, соціальних працівників та інших осіб, що доглядають за ВІЛ-інфікованими дітьми / М. Л. Аряєв, Н. В. Котова, О. О. Старець та ін. – К. : Кобза, 2003. – 168 с.
4. Семигіна Т. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом: метод. посіб. для проведення курсів підвищ. кваліфікації / Семигіна Т., Банас О., Венедиктова Н. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська акад.”, 2006. – 620 с.
5. Соціально-психологічна підтримка ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей у громаді: метод. матер. до семінару / [упоряд.: Т. Авельцева та ін. ; за заг. ред. І. Д. Звереві]. – К. : Наук. світ, 2004. – 89 с.
6. Формування толерантного ставлення до дітей, яких торкнулася проблема ВІЛ/СНІДу: особливості підготовки волонтерів / Гусак Н., Дмитришина Н., Довбах Г. та ін. – К. : МБФ “Міжнародний Альянс з ВІЛ / СНІД в Україні”, 2011. – 128 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Дайте загальну характеристику методів та форм соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей під час соціального супроводу.
2. Охарактеризуйте особливості проведення арт-терапії.
3. Вкажіть, що означає терапія середовищем.
4. Обґрунтуйте, чому казкотерапію вважають найприйнятнішою формою роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми.

5. Визначте, у чому полягають особливості лялькотерапії.
6. Назвіть умови, які бажано організувати для процесу ігрової терапії.
7. Проаналізуйте, яким чином можна застосовувати ігрову терапію для допомоги дітям, які живуть із ВІЛ.

VI. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Методи соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які планують розкрити позитивний ВІЛ-статус дитині (2 год.)

Мета практичного заняття: закріплення теоретичних знань і формування умінь застосування практичних методів соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які планують розкрити позитивний ВІЛ-статус дитині.

Завдання:

- Визначте етапи розкриття позитивного ВІЛ-статусу дитині (групова форма роботи).
- Запропонувати план роботи з сім'єю, яка планує розкрити позитивний ВІЛ-статус дитині (з дотриманням етапів процесу розкриття позитивного ВІЛ-статусу дитині) (групова форма роботи).
- Змодельуйте проблемну ситуацію (запит) і рекомендації щодо специфіки розкриття позитивного ВІЛ-статусу дитині.

Тема 2. Київський міський правобережний центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді

Мета лабораторного заняття: ознайомлення із змістом та напрямками діяльності Київського міського правобережного центру для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді.

Завдання:

- Вивчити особливості роботи Київського міського правобережного центру для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді.
- Розробити презентацію особливостей змісту та напрямів роботи Київського міського правобережного центру для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді.

Тема 3. Всеукраїнська благодійна організація “Всеукраїнська мережа людей, що живуть з ВІЛ”

Мета лабораторного заняття: ознайомлення із змістом та напрямками діяльності Всеукраїнської благодійної організації “Всеукраїнська мережа людей, що живуть з ВІЛ”

Завдання:

- Вивчити особливості діяльності Всеукраїнської благодійної організації “Всеукраїнська мережа людей, що живуть з ВІЛ”.
- Розробити презентацію особливостей змісту та напрямів

діяльності Всеукраїнської благодійної організації “Всеукраїнська мережа людей, що живуть з ВІЛ”.

Тема 4. Психосоціальна підтримка сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей (2 год.)

Мета практичного заняття: закріплення теоретичних знань і формування умінь здійснювати психосоціальну підтримку сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей.

Завдання:

- Виконати вправу “Де одержати підтримку?”, призначену з метою визначення ресурсів для підтримки ВІЛ-інфікованих дітей у регіоні (групова форма роботи).

- Виконати вправу, призначену для співвідношення різних видів підтримки ВІЛ-інфікованих дітей: самодопомога, переадресування до інших організацій, допомога, яку можуть надати організації. Схематично відобразити модель співвідношення трьох джерел надання підтримки дитини з ВІЛ-інфекцією (самодопомога, допомога соціального педагога та переадресування до інших організацій) (групова форма роботи).

- Виконати вправу “Кола взаємозв’язків”, призначену для аналізу ситуації щодо становища ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей на основі кіл взаємозв’язків (групова форма роботи).

- Виконати вправу “Партнери”, призначену для ознайомлення зі шляхами визначення можливих партнерів з метою розв’язання проблем ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей (групова форма роботи).

VII. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Медичні аспекти догляду й лікування ВІЛ-інфікованих дітей та особливості соціального захисту ВІЛ-інфікованих дітей і їх сімей

1. Опишіть етіологію та патогенез ВІЛ-інфекції.
2. Обґрунтуйте прояви та діагностику ВІЛ-інфекції у дітей.
3. Наведіть приклад захисту прав ВІЛ-інфікованої дитини та її сім’ї.

Тема 2. Розкриття статусу ВІЛ-інфікованим дітям

1. Обґрунтуйте роль мультидисциплінарної команди в процесі розкриття позитивного ВІЛ-статусу дитині.
2. Запропонуйте практичні методи роботи з родинами, які планують розкрити позитивний ВІЛ-статус дитині.

Тема 3. Організація соціально-педагогічної допомоги ВІЛ-інфікованим дітям та їх сім’ям

1. Охарактеризуйте потреби ВІЛ-інфікованих дітей та запропонуйте шляхи їх вирішення.
2. Проаналізуйте особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми, які мають проблеми в поведінці, спричиненій тяжким захворюванням.
3. Розробіть модель соціально-психологічної допомоги ВІЛ-позитивним дітям та їхнім родинам.

Тема 4. Соціально-психологічне консультування сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей

1. Визначте підходи до консультативної допомоги сім'ям ВІЛ-позитивних.
2. Проаналізуйте, чому сімейне консультування виступає засобом психосоціальної підтримки сімей, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей.
3. Назвіть правила роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей.
4. Визначте вимоги, які висувуються до працівника ВІЛ-сервісної організації, який працює з сім'ями.
5. Запропонуйте методи та техніки роботи під час консультування та соціального супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей.

VIII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей» – це вид навчально-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – навчально-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка у балах
1	Формулювання мети і завдань роботи	2
2	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	4
3	Обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз різних інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів мережі Internet), критична та незалежна оцінка різноманітних точок зору, позицій, аргументів	12
4	Зв'язок з реальною практикою, аналіз діяльності окремих організацій, конкретних проблемних ситуацій	4
5	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання ІНДЗ	4
6	Якість оформлення роботи	4

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідають рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	30-29	Відмінно
Достатній	28-26	Добре
Середній	25-22	Задовільно
Низький	21-0	Незадовільно

Вибір варіанту ІНДЗ

ІНДЗ з курсу “Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей” має 20 варіантів. Номер обраної теми есе повинен відповідати порядковому номеру прізвища студента у журналі групи.

№ теми з/п	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Літер а	А Б	В Г	Д	Є Е	Ж З	І Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т У	Ф Х	Ц Ч	Ш Щ	Ю Я	

Тематика есе:

1. Проблеми медичного супроводу ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей в Україні.
2. Особливості перебігу ВІЛ-інфекції у дітей.
3. Проблеми формування прихильності до тривалого антиретровірусного лікування дітей.
4. Призначення і можливості антиретровірусної терапії: динаміка розвитку лікування дітей.
5. Причини виникнення критичних ситуацій у житті сім'ї, яка виховує ВІЛ-інфіковану дитину.
6. Соціально-педагогічні методи оцінки кризових ситуацій у роботі з ВІЛ-інфікованими дітьми.
7. Вплив стигматизації та дискримінації на якість життя сім'ї, яка виховує ВІЛ-інфіковану дитину.
8. Нормативно-правові засади соціального захисту ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей в Україні.
9. Переваги та недоліки соціальної підтримки, яку надають недержавні організації ВІЛ-інфікованим дітям в Україні.
10. Особливості функціонування мережі недержавних центрів денного перебування для ВІЛ-інфікованих дітей.
11. Досвід соціально-педагогічної роботи недержавних організацій у системі догляду й підтримки ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей в Україні.
12. Методи соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які планують розкрити позитивний ВІЛ-статус дитині.
13. Місце та роль соціального педагога в процесі розкриття позитивного ВІЛ-статусу дитині.
14. Актуальні проблеми виховання та розвитку ВІЛ-інфікованих дітей.

15. Вплив соціальних інститутів на процес соціалізації ВІЛ-інфікованої дитини.

16. Соціально-психологічна підтримка ВІЛ-позитивних дітей та їх сімей в Україні.

17. Особливості соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей.

18. Напрями соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей.

19. Роль соціального супроводу сімей, які виховують ВІЛ-інфіковану дитину.

20. Соціально-педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'ями, які виховують ВІЛ-інфікованих дітей в Україні.

Х. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни “Соціальний супровід ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей” оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	4	4
2.	Відвідування практичних занять	1	2	2
3.	Робота на практичному занятті у тому числі: доповідь виступ повідомлення участь у дискусії, тощо	10	2	20
4.	ІНДЗ	30	1	30
5.	Написання реферату	15	1	15
6.	Виконання модульної контрольної роботи	25	2	50

7.	Самостійна робота	10	4	40
8.	Індивідуальна робота 2	15	4	60
Підсумковий рейтинговий бал				221

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового Оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу нижче подано у таблицях

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Кількість балів	Оцінка за традиційною системою	Оцінка за ECTS
100 – 90	Відмінно	A
89 – 75	Добре	BC
74 – 60	Задовільно	DE
59 – 35	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
34 – 1	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	F

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у таблиці нижче.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань,

	засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

•*Словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

•*Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

•*Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ презентації теоретичного матеріалу в Power Point
- ✓ роздаткові матеріали для самостійної роботи студента під час семінарських занять;
- ✓ контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ тести
- ✓ РКР

XI. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Бойко А. М. Формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних дітей у системі шкільної та дошкільної освіти : посібник для проведення тренінгу / А. М. Бойко, О. В. Дудіна, Г. О. Притиск та ін. – К. : [б. в.], 2010. – 120 с.
2. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / Котова Н. В., Старець О. О., Пурік О. П. та ін. – К. : ТОВ “К. І. С.”, 2010. – 176 с.
3. Галустян Ю. М. Методичні рекомендації з узагальнення досвіду соціального супроводу та підтримки сімей, які виховують ВІЛ-інфіковану дитину/ Галустян Ю. М., Лазоренко Б. П., Новицька В. П., Панфілова О. М. – К. [б. в.], 2005. – 63 с.
4. Догляд та виховання дітей, які живуть з ВІЛ : аналіз ситуації, проблеми та шляхи вирішення / [Балакірева О. М., Жилка Н. Я., Карпенко О. І. та ін.] – К. : Державний інститут проблем сім’ї та молоді, 2004. – 164 с.
5. Краткий словарь терминов и определений / [ред. В. М. Астахов]. – М. : ТАСИС, 2004. – 48 с.
6. Люди и ВИЧ : книга для неравнодушных / Международный Альянс по ВИЧ/СПИД в Украине. – К. : [б. и.], 2006. – 633 с.
7. Формування толерантного ставлення до дітей, яких торкнулася проблема ВІЛ/СНІДу: особливості підготовки волонтерів / Гусак Н., Дмитришина Н., Довбах Г. та ін. – К. : МБФ “Міжнародний Альянс з ВІЛ / СНІД в Україні”, 2011. – 128 с.

Додаткова

1. Аряев М. Л. Формування прихильності до антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції у дітей: навч. посіб. [для виклад.] /Аряев М. Л., Котова Н. В., Старець О. О. – К. : ПП “Март”, 2006. – 144 с.
2. Балакірева О. Н. Результаты исследования по оценке проблем и потребностей ПИН, ЖСБ, ЛЖВ в правовой помощи / О. Н. Балакірева, М. Г. Плошенко // Информационный бюллетень Всеукраинской ассоциации снижения вреда. – 2003. – № 2. – С. 2–4.
3. Бездна. Пьянство. Наркомания и СПИД / [сост. С. Артюхов]. – М. : Молодая гвардия, 1988. – 318 с.
4. Берроуз Д. Роль программ снижения вреда от употребления наркотиков в профилактике передачи ВИЧ-инфекции в Российской Федерации / Дейв Берроуз. – М. : Здоровье населения России, 2000. – 8 с.
5. Бідність та нерівні можливості дітей в Україні / [Черенько Л. М., Полякова С. В., Реут А. Г. та ін.] ; за. ред. Е. М. Лібанової. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України ; Дитячий

- фонд ООН (ЮНІСЕФ) ; Український центр соціальних реформ, 2009. – 288 с.
6. Бовина И. Б. Особенности представлений молодежи о СПИДе и раке / И. Б. Бовина // Мир психологии. – 2002. – № 3. – С. 209–221.
 7. Бурлачук Л. Ф. Фактори ризику: що молодь та підлітки знають про СНІД / Л. Ф. Бурлачук, І. В. Грицаєва // Практична психологія і соціальна робота. – 1998. – № 3. – С. 39–42.
 8. Бутузова Л. П. Психологічні особливості ставлень підлітків до небезпеки ураження ВІЛ статевим шляхом: дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07 / Бутузова Лариса Петрівна. – Одеса, 2004. – 265 с.
 9. Варбан М. Ю. Політики та програми боротьби з ВІЛ/СНІД на робочих місцях / М. Ю. Варбан, І. Л. Демченко ; [МБФ “Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні”]. – К. : [б. в.], 2005. – 28 с.
 10. ВІЧ-інфекція в Україні : інф. бюллетень / под ред. Е. Л. Пурик. – К. : [б. и.], 1998. – № 11. – 20 с.
 11. ВІЛ/СНІД: відчуй себе захищеним : [спецвипуск] // Шкільний світ. – 2004. – № 25–28 (липень). – С. 1–192.
 12. Власов В. В. Информированность студентов и старшеклассников о СПИДе / В. В. Власов, В. В. Моррисон, Д. А. Тимофеев // Социологические исследования. – 2001. – № 2. – С. 96–98.
 13. Воронцова Т. В. Школа проти СНІДу. Профілактика ризикованої поведінки : посіб. [для вчителя] / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко. – К. : Алатон, 2004. – 256 с.
 14. Всемирная кампания против СПИДа. - Концептуальная основа основополагающей деятельности: Стигма и дискриминация в связи с ВИЧ/СПИДом [Электронный ресурс] / ЮНЭЙДС – объединенная программа ООН по ВИЧ/СПИДу. – Режим доступа : <http://www.aids.ru/aids/jc784-ConceptFamew.doc>
 15. Габидулина С. Н. Влияние на подростков санитарно-просветительской работы по проблемам ВИЧ/СПИД, инфекций, передаваемых половым путем / С. Н. Габидулина, Ж. Ю. Шафранова // Российский педиатрический журнал. – 2005. – № 5. – С. 57–61.
 16. Генкова Л. Л. Почему это опасно : пер. с болг. / Л. Л. Генкова, Н. Б. Славков. – М. : Просвещение, 1989. – 96 с.
 17. Гериш А. А. Система профилактики ВИЧ/СПИД у несовершеннолетних и молодежи в образовательной среде / А. А. Гериш // Внешкольник. – 2005. – № 2. – С. 20–22.
 18. Грицаєва І. В. Фактори ризику: що молодь та підлітки знають про СНІД / І. В. Грицаєва, Л. Ф. Бурлачук // Практична психологія і соціальна робота. – 1998. – № 3. – С. 39–42.
 19. Гриценко Л. І. Попередження стигматизації і дискримінації ВІЛ-позитивних учнів у навчальних закладах / Л. І. Гриценко, І. І. Ткачук. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 140 с.

20. Декларация о приверженности делу борьбы с ВИЧ/СПИДом: спец. Сессия Генеральной Ассамблеи ООН по ВИЧ/СПИДу, 25-27 июня 2001 года. – [б. г.] : Изд-во ООН, 2001. – 50 с.
21. Державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2007 року / Бабич О. В., Безпалько О. В., Белишев О. В., Блануца А. В. – К. : [б. в.], 2008. – 242 с.
22. Дети в кризисных ситуациях: профилактика негативных явлений и социально психологическая помощь / под ред. И. Д. Зверевой. – К. : Наук. світ, 2001. – 63 с.
23. Діяльність центрів соціальних служб для молоді України: сучасний стан і перспективи розвитку : [монографія] / [С. В. Толстоухова, В. В. Багай, О. В. Вакуленко та ін.]. – К. : Академпрес, 1999. – 112 с.
24. Догляд і підтримка дітей з ВІЛ-інфекцією: навчальний посібник для персоналу дитячих установ, батьків, опікунів, соціальних працівників та інших осіб, що доглядають за ВІЛ-інфікованими дітьми / Аряєв М. Л., Котова Н. В., Старець О. О. та ін. – К. : Кобза, 2003. – 168 с.
25. Заєць В. Азбука СНІДу / Заєць В. – К. : Молодь, 1998. – 96 с.
26. Закон України „Про запобігання захворюванню СНІДом і соціальному захисту населення” // Рудий В. М. Законодавство України у сфері боротьби з ВІЛ/ СНІДом : сучасний стан і шляхи вдосконалення. – К. : Сфера, 2003. – С. 34–44.
27. Зверєва І. Д. Компетентність / І. Д. Зверєва // Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / [Т. Ф. Алексеєнко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.] ; за ред. І. Д. Зверєвої. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – С. 107–109.
28. Зверєва І. Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика : монографія / Зверєва І. Д. ; М-во освіти і науки України ; Ін-т проблем виховання Академії педагогічних наук. – К. : Правда Ярославичів, 1998. – 393 с.
29. Зверєва І. Д. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.05 / Зверєва Ірина Дмитрівна. – К., 1998. – 390 с.
30. Илибегова Э. Межсекторальное сотрудничество по вопросам ВИЧ/СПИДа и ценностные ориентиры молодежи в Киргизской Республике / Илибегова Э., Илибегова Л., Селезнева Е. – Бишкек : Эл-Пикир, 2005. – 49 с.
31. Калашников Ю. В. Профілактика ВІЛ/СНІДу: консультативні пункти "Довіра" центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді / Ю. В. Калашников // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – № 1. – С. 155–170.
32. Каменский С. СПИД передается через ... СМИ? [Территория риска]/ Сергей Каменский // Первое сентября. – 2004. – № 4. – С. 11–13.

- 33.Кириченко В. Школа проти СНІДу / В. Кириченко // Освіта України. – 2006. – № 2–3. – С. 4.
- 34.Кобыща Ю. В. Молодежи о СПИДе/ Ю. В. Кобыща, Е. П. Пурик-Бондаренко. – К. : Здоровье, 1993. – 32 с.
- 35.Лютый В. П. Соціальна профілактика негативних явищ у дитячому і молодіжному середовищі : навч. посіб. / Вадим Петрович Лютый. – К. : Академія праці і соціальних відносин ФПУ, 2004. – 59 с.
- 36.Лях В. В. Інтеграція ВІЛ-інфікованих дітей у навчальні заклади / В. В. Лях // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2010. – № 1/2. – С. 26–35.
- 37.Мажаев В. П. О санитарных бюллетенях по СПИДу / В. П. Мажаев // Фельдшер и акушерка. – 1991. – № 2. – С. 41–44.
- 38.Методичний посібник з профілактики наркоманії та ВІЛ/СНІДу у шкільному та молодіжному середовищі / [Калашников Ю. В., Корецький С. М., Пінчук І. М. та ін.] ; за ред. Б. П. Лазоренко, І. М. Пінчук. – К. : ДЦССМ, 2002. – 144 с.
- 39.Методичні рекомендації до проведення годин спілкування з профілактики ВІЛ/СНІДу та наркоманії серед підлітків/ [упор.: І. В. Філіппська, Л. В. Ільїна]. – Х. : [б. в.], 2002. – 52 с.
- 40.Методичні рекомендації щодо соціальної підтримки людей, які живуть з ВІЛ : з досвіду роботи / Калашников Ю. В., Крисов Л. П., Муценко Д. В. та ін. – К. : ДСССДМ, 2005. – 116 с.
- 41.Моніторинг поведінки молоді як компонент епідагляду другого покоління / [Балакірева О. М., Галустьян Ю. М., Дікова-Фаворська Д. М. та ін.]. – К. : МБФ “Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні”, 2005. – 44 с.
- 42.Мухин В. Ф. Внимание: СПИД! / В. Ф. Мухин, Б. П. Белашев. – Л. : Военно-медицинский музей Министерства обороны СССР, 1988. – 16 с.
- 43.Національна програма забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, допомоги і лікування ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2004–2008 рр., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 4.03.04 № 264. – К. : [б. в.], 1992. – 52 с.
- 44.Національна програма профілактики ВІЛ/СНІДу в Україні на 2001–2003 рр., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.01 № 790. – К. : [б. в.], 2001. – 43 с.
- 45.Національна програма профілактики СНІДу та наркоманії на 1999–2000 рр., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 9.03.99 № 341 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 10. – С. 35.
- 46.Національна програма профілактики СНІДу в Україні на 1992–1994 рр., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 27.02.92 № 98. – К. : [б. в.], 1992. – 52 с.
- 47.Нові стратегії профілактики ВІЛ/СНІДу в Україні// Проблеми наркоманії, ВІЛ-інфекції та ЗПСШ в Україні : інф. бюлетень /

- [А. М. Щербинська, Л. В. Бочкова, Ю. В. Круглов та ін.]. – К. : [б. в.]. – 2001. – С. 24–25.
48. Організація комплексного догляду та підтримки для ВІЛ-позитивних людей на базі громадських центрів : метод. посіб. / [І. Агеєва, Я. Бляхарський, А. Бойко та ін.] ; за ред. Т. Семигіної. – К. : Всеукраїнська мережа ЛЖВ, 2005. – 127 с.
 49. Оржеховська В. М. Педагогічні проблеми профілактики наркотизації і СНІДу серед неповнолітніх / В. М. Оржеховська // Педагогічний пошук. – 1997. – № 3. – С. 15–16.
 50. Оценка возможностей развития программ профилактики ВИЧ в среде потребителей инъекционных наркотиков / [О. Н. Балакирева, М. Ю. Варбан, А. А. Яременко и др.]. – К. : Центр „Социальный мониторинг”, 2003. – 78 с.
 51. Оцінка рівня охоплення учнівської та студентської молоді профілактичними програмами / [О. Ганюков, Н. Березіна, М. Варбан та ін.]. – К. : МБФ “Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні”, 2005. – 32 с.
 52. Партнерство заради покращення якості соціальних послуг та профілактики ВІЛ/СНІДу у контексті соціальної освіти в Україні: матеріали навч. курсу укр.-нім. проекту. – К. : [б. в.], 2003–2005. – 235 с.
 53. Пінчук І. М. Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі, які беруть на виховання ВІЛ-інфікованих дітей / Пінчук І. М. ; [за заг. ред. І. М. Пінчук]. – К. : Держсоцслужба, 2007. – 120 с.
 54. Позитивні діти : матеріали навч. курсу укр.-канад. проекту. – К. : [б. в.], 2007–2008. – 231 с.
 55. Покровский В.В. Эпидемия ВИЧ-инфекции в России / В. В. Покровский, Н.Н. Ладная // Эпидемиология и инфекционные болезни. – 1998. – №5. – С. 4–11.
 56. Покровский В. В. Оценка информированности молодежи о синдроме приобретенного иммунодефицита / В. В. Покровский, Г. И. Можарова // Журнал микробиологии, эпидемиологии и иммунологии. – 1990. – № 8. – С. 20–26.
 57. Покровський В. В. СПИД – проблема ще впереди / В. В. Покровський // Медицинская помощь. – 1993. – № 5. – С. 4–14.
 58. Положение о Национальном координационном совете по вопросам предотвращения распространения ВИЧ-инфекции/СПИДа : утверждено Постановлением Кабинета Министров Украины от 16.05.05 № 325. – К. : [б. и.], 2005. – 29 с.
 59. Пономаренко В. С. Профилактика ВИЧ/СПИДа в системе школьного образования : [рук. для учителя] / В. С. Пономаренко, Т. В. Воронцова. – К. : Алатон, 2003. – 192 с.
 60. Постанова Кабінету Міністрів України від 4.03.04. № 264 «Концепція стратегії дій уряду, спрямованих на запобігання поширенню ВІЛ-

- інфекції/СНІДу на період до 2011 р.» // Офіційний вісник. – 2004. – № 5. – С. 3–4.
61. Приказ Министерства здравоохранения Украины от 17.05.06 № 280 «Перечень национальных показателей мониторинга и оценки эффективности мероприятий, обеспечивающих контроль за эпидемией ВИЧ-инфекции/СПИДа». – К. : [б. и.], 2006. – 19 с.
 62. Принципы профилактики ВИЧ-инфекции среди лиц, применяющих наркотики // Европейское региональное бюро Всемирной организации здравоохранения. – Копенгаген : [б. и.], 1998. – 211 с.
 63. Про становище дітей в Україні : державна доповідь за підсумками 1998 р. / [Г. В. Святненко, Є. М. Луценко, Ю. М. Якубова та ін. ; за ред. Т. М. Теліженко]. – К. : НВФ „Студцентр”, 1999. – 232 с.
 64. Проблеми тестування вагітних жінок та дітей, народжених ВІЛ-позитивними матерями // Міжнародний Альянс з ВІЛ / СНІД : аналітичний огляд. – 2002. – № 1(2). – С. 6–8.
 65. Профилактика ВИЧ/СПИДа средствами образования и просвещения: сб. матер. междунар. семин. „Вызовы XXI века. Профилактика ВИЧ/СПИД в образовательных программах, ориентированных на детей и молодежь” / [под ред. С. И. Ильина]. – М. : Издательский дом „Этносфера”, 2004. – 256 с.
 66. Профилактика ВИЧ/СПИДа у несовершеннолетних в образовательной среде : учеб. пособ. / [Л. М. Шипицына, К. Г. Гуревич, Л. С. Шпилея и др.] ; под ред. Л. М. Шипицыной. – СПб. : Речь, 2006. – 208 с.
 67. Профілактика ВІЛ / СНІДу серед учнів : наук.-метод. посіб. / В. В. Дивак, В. М. Заплатинський, Б. Д. Халмуратов та ін. – К. : Логос, 2005. – 170 с.
 68. Профілактика ВІЛ/СНІД в учнівському та молодіжному середовищі : довідник для соц. прац., вчителів, шкільних психологів, батьків / [О. Т. Баришполець, І. Ф. Ільїнська, Б. П. Лазоренко та ін. ; за ред. І. Ф. Ільїнської, Б. П. Лазаренка]. – К. : Держсоцслужба, 2005. – 204 с.
 69. Профілактика ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки серед вихованців притулків для неповнолітніх : зб. інформ.-метод. матер. для спец. / [О. В. Безпалько, О. А. Виноградова, Т. В. Журавель та ін. ; за заг. ред. Т. В. Журавель, Т. Л. Лях]. – К. : Версо-04, 2004. – 120 с.
 70. Прохоренков В. И. Формы работы по профилактике ВИЧ/ИППП в группах поведенческого риска: трехлетний опыт / В. И. Прохоренков, Ю. Н. Павлов, Т. Н. Гузей, Е. А. Татьяна // Клиническая дерматология и венерология. – 2004. – № 2. – С. 14–18.
 71. Розкриття ВІЛ-позитивного статусу : зб. ст. і метод. реком. / О. Д. Соловйова, О. М. Панфілова, О. І. Дружиніна та ін. – К. : КМВ ВБО “Всеукраїнська мережа ЛЖВ”, 2009. – 144 с.

72. Розкриття ВІЛ-позитивного статусу вашій дитині : брошура для батьків. – К. : ТОВ “Інжиніринг”, 2009. – 40 с.
73. Севастьянова, О. С. Основы профилактики СПИДа [Электронный ресурс] / Севастьянова О. С. – Режим доступа: <http://www.likar.info/coolhealth/articles/107.html>
74. Сельцовский А. П. Организация и проведение просветительской работы по проблеме ВИЧ/СПИДа среди учащихся старших классов общеобразовательных школ : [метод. реком.] / Сельцовский А. П., Ющук Н. Д., Поляков С. В. – М. : [б. и.], 2003. – 35 с.
75. Семигіна Т. Соціальна робота з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІДом : метод. посіб. для проведення курсів підвищ. кваліфікації / Семигіна Т., Банас О., Венедиктова Н. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська акад.”, 2006. – 620 с.
76. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / [упоряд.: О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола, З. Г. Зайцева та ін.] ; за. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К. : УДЦССМ, 2000. – 260 с.
77. СНІД наступає: молодь остерігайся! : [тематичний випуск] // Кур’єр ЮНЕСКО. – 1999. – № 11. – С. 11–13.
78. Соціальна робота : короткий енциклопедичний словник : [в 7 ч.] / [В. П. Андрущенко, В. П. Бех, В. А. Башкірев та ін.] ; за. ред. С. В. Толстоухової. – К. : ДЦССМ, 2002. – Ч. 4. – 536 с.
79. Соціальний супровід і медична допомога для дискордантних пар: методичні рекомендації / Нізова Н. М., Сало Н. Й., Яцура О. П. та ін. – К. : Інжиніринг, 2009. – 112 с.
80. Соціально-психологічна підтримка ВІЛ-інфікованих дітей та їх сімей у громаді: метод. матер. до семінару / [упоряд.: Т. Авельцева ; за заг. ред. І. Д. Зверєвої]. – К. : Наук. світ, 2004. – 89 с.
81. Стандарти соціальних послуг у сфері протидії ВІЛ/СНІДу в Україні: передумови та перспективи/ [упоряд.: В. А. Сановська, М. О. Микитюк]. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська акад.”, 2005. – 128 с.
82. Стратегії профілактики ВІЛ/СНІДу: [серед підлітків] // Здоров’я та фізична культура. – 2006. – № 1. – С. 18–19.
83. Терницкая С. В. Теоретические основы профилактики ВИЧ/СПИДа среди учащейся молодежи/ С. В. Терницкая // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. – № 2. – С. 46–53.
84. Терницька С. В. Соціально-педагогічні умови розкриття статусу ВІЛ-інфекції дитині // С. В. Терницька/ Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : [зб. наук. пр.]. – Кам’янець-Подільський : [б. в.], 2007. – Вип. 10. – С. 205–211.
85. Тищенко Л. Д. СПИД: проблемы лечения и профилактики : учеб. пособ. / Тищенко Л. Д., Гагаев Г. К., Сомов А. Б. – М. : Изд-во УДН, 1989. – 64 с.

- 86.Толопило А. Социально-правовая поддержка наркозависимых и ВИЧ-позитивных лиц : справ.-метод. пособ. / Толопило А. – Одеса : [б. и.], 2003. – 264 с.
- 87.Указ Президента України "Про додаткові заходи по посиленню боротьби з ВІЛ-інфекцією / СНІДом" від 28.08.2001 № 741/2001 // Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді : у 2-х ч. / упоряд.: С. В. Толстоухова. – К. : ДЦССМ, 2003. – Ч. I. – С. 22–24.
- 88.Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо запобігання поширенню ВІЛ-інфекції/ СНІДу" від 01.11.00 № 1182/2000 // Офіційний вісник. – 2000. – № 2. – С. 5–6.
- 89.Указ Президента України "Про удосконалення державного керування в сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу і туберкульозу в Україні" від 30.11.05. № 1674/2005) // Офіційний вісник. – 2005. – № 22. – С. 13–19.
- 90.Україна та ВІЛ / СНІД: Час діяти : звіт про людський розвиток в Україні / Програма розвитку ООН. – К. : [б. в.], 2003. 36 с.
- 91.Франкхам Дж. Поговорим с подростками о СПИДе : [пособ. для родит.] / Дж. Франкхам, А. Канабус. – Таллин : [б. и.], 1993. – 125 с.
- 92.Чаплинский С. В. СПИД наступает! Как уберечься? : пособ. [для учит. и родит.] / Чаплинский С. В., Эстрин С. В., Морозова В. В. – Днепропетровск : Институт усовершенствования учителей, 1996. – 38 с.
- 93.Эпидемическая ситуация по ВИЧ-инфекции/СПИД в Украине [Электронный ресурс] / Международный Альянс по ВИЧ/СПИДу в Украине. – Режим доступа: <http://www.aidsalliance.kiev.ua>
- 94.Эффективная стратегия профилактики в условиях низкой распространенности ВИЧ / [Браун Т., Франк Б., МакНейл Дж., Милз С.] ; Агентство США по Международному развитию. – [б. г.] : ИМРАСТ, 2001. – 31 с.
- 95.Юдашкина А. Единственная защита – знание: [Что надо знать о СПИДе]/ А. Юдашкина // Первое сентября. – 2002. – № 74. – С. 7.
- 96.Юдашкина А. Почему молчит семья: [Что надо знать о СПИДе]/ А. Юдашкина // Первое сентября. – 2002. – № 74. – С. 9.
- 97.Яшина Е. Я хочу провести тренинг : пособ. [для начин. тренера, работ. в области профил. ВИЧ/СПИДа, наркозавис. и инфекций, передающихся половым путем] / Яшина Е., Камалдинов Д., Петрова О. – Новосибирск : НГОО "Гуманитарный проект", 2001. – 205 с.